

Situace v Bělorusku

Nezávislá Běloruská republika byla vyhlášena v roce 1918, kdy byla země téměř zničena 1. světovou válkou, do té doby byla země součástí ruského impéria. Avšak vzápětí obsadili zemi bolševici a násilím ji připojili k Sovětskému svazu, jehož součástí bylo Bělorusko až do roku 1991. Po rozpadu Sovětského svazu bylo Bělorusko znovu samostatné a nezávislé, nakrátko zde zavládla demokracie, zároveň se však země potýkala s hospodářskými problémy, neboť zastaralý nereformovaný průmysl a zemědělství nebyly již nějakou dobu životaschopné. Chudoba a sentiment po mocném a mohutném Sovětském svazu přivedly v roce 1994 do prezidentského křesla Alexandra Lukašenka. Lukašenko svedl hospodářské problémy země na korupci v mocenském aparátu a slíbil je vyřešit. Měl silnou podporu ze strany Ruska, které mělo zájem o vliv v bývalých sovětských republikách. Po dvou letech své vlády vyhlásil Alexandr Lukašenko referendum o změnách v ústavě, jehož výsledky za pomoci silových struktur zmanipuloval. Posléze rozpustil parlament a stal se jediným vládcem země, který ve svých rukou soustřeďuje veškerou moc – ústavní, zákonodárnou a výkonnou, a vládne pomocí dekretů, které nepodléhají žádnému schvalovacímu procesu a jsou nadřazeny zákonům. Hospodářské problémy země však Lukašenko nevyřešil, reformy, které byly zahájeny po rozpadu Sovětského svazu, zrušil a dále udržuje centrálně plánovanou ekonomiku a kolchozní systém v zemědělství. Bělorusko je již několik let na samém ekonomickém dně. Pravidelně se stává, že v obchodech několik týdnů nejsou základní potraviny – mléko, vejce, vodka. Inlace dosáhla za první pololetí roku 2001 72 procent. Průměrná měsíční mzda se pohybuje kolem 90 dolarů. Prezident má přesto pět vlastních rezidencí, ochranu o síle více než 2000 mužů, a dokonce má k dispozici i jeden zimní stadion pro své soukromé potřeby. Jediný způsob, jak může tento režim přežít, jsou dotace z Ruska výměnou za politiku sjednocování obou zemí.

Lukašenko i nadále svádí hospodářské problémy země na korupci a zpronevěru. Jelikož má pod kontrolou 95 procent sdělovacích prostředků, může kdykoli kohokoli v tisku či v televizi obvinít z krádeže, defraudace či úplatkářství a dotyčný nemá možnost se bránit. Tohoto prostředku používá Lukašenko k diskreditaci a ekonomické likvidaci svých politických oponentů a zastánců běloruské samostatnosti. Typickým příkladem byl případ bývalého premiéra Michala Čyhira, který byl v roce 1999 obviněn z krádeže 1 milionu dolarů. Jednalo se přitom o půjčku, kterou v roce 1994 poskytla banka Agroprombank, jejíž byl tehdy Čyhír ředitelem, jedné firmě, a která nebyl vrácena. Čyhír byl poté dva roky předsedou vlády, v roce 1996 podal demisi pro nesouhlas s Lukašenkovou autoritativní politikou a přešel do opozice. Obvinění z krádeže přišlo v době, kdy Čyhír oznámil svou kandidaturu v prezidentských volbách, které organizovala opozice. V červnu 2001 byl k osmi letům odnětí svobody odsouzen věhlasný vědec prof. Jury Bandažeuski



Situace v Bělorusku

za to, že přijímal úplatky od uchazečů o studium na Lékařském lyceu, kterého byl ředitelem. Proces trval dva roky a za tu dobu několik svědků odstoupilo od svých výpovědí a uvedlo, že byli vystaveni tlaku ze strany tajných služeb, aby křivě svědčili. Bandažeuski svou vinu nepřiznal; jisté je, že režimu byly nepohodlné jeho vědecké výzkumy působení radioaktivity v zamořených oblastech po černobylské havárii, které odporovaly oficiálním prohlášením a údajům. Kromě trestu odnětí svobody byl prof. Bandažeuski odsouzen také ke konfiskaci majetku. Obvinění z přijetí úplatku je velice časté a jednoduše zinscenovatelné – osoba se pozve na nějaký úřad, tam během formálního pohovoru vedle ní položí balíček bankovek a okamžitě vyfotografují.

Pokud je nepohodlná osoba nařčena či obviněna, nemá možnost se bránit ani mediálně ani právně. V Bělorusku totiž funguje praxe tzv. telefonického soudu. Soudce se nejprve telefonicky radí s Prezidentskou kanceláří, odkud dostane pokyn, jak má rozsudek vypadat (nyní se plánuje, že soudci budou skládat přísahu do rukou prezidenta). V takovém případě nepomůže mnohdy ani sebelepší advokát, nehledě na to, že většina řadových občanů si nemůže z finančních důvodů advokáta vůbec dovolit. Poslední takový případ se stal koncem loňského roku a skončil tragicky. Čtyřiatvacetiletý student A. Zajcev, člen opozičního uskupení, byl obviněn z pohlavního zneužití nezletilé dívky. Lékařské vyšetření prokázalo, že se obvinění nezakládá na pravdě, a soud rozhodl o Zajcevově nevině. Po několika dnech však bylo řízení obnoveno. Zajcev byl vystaven tlaku ze strany tajných služeb, které ho nutily ke spolupráci, a bylo mu jasně řečeno, že pokud se nestane jejich informátorem, bez ohledu na lékařský posudek pro něj rozhodnutí soudu tentokrát nebude příznivé. Mladý student tento tlak nevydržel a 20. prosince se doma oběsil.

